

Sygn. akt I ACa 114/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lipca 2017 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Krzysztof Górski
Sędziowie:	SSA Wiesława Kaźmierska SSO (del.) Katarzyna Krasny
Protokolant:	st. sekr. sądowy Beata Waclawik

po rozpoznaniu w dniu 21 czerwca 2017 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa A. S.

przeciwko (...) Bank spółce akcyjnej we W.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 15 grudnia 2016 roku, sygn. akt I C 50/16

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Wiesława Kaźmierska Krzysztof Górski Katarzyna Krasny

Sygn. akt I ACa 114/17

UZASADNIENIE

Powód A. S. wniósł, o pozbawienia wykonalności następujących tytułów wykonawczych: bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 11 czerwca 2012 r. opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie w sprawie IX Co 5353/12, bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 5 kwietnia 2013 r. opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie w sprawie IX Co 3278/13 oraz bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 5 kwietnia 2013 r., opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie w sprawie IX Co 3279/13. Jednocześnie wniósł o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu podał, iż wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2015 r. w sprawie o sygn. akt P 45/12 Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe są niezgodne

z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Kwestionowane tytuły egzekucyjne zostały wystawione na podstawie w/w. przepisów, co zdaniem powoda, miało uzasadniać pozbawienie ich wykonalności. Nadto podniósł, że czynności bankowe leżące u podstaw wydania bankowych tytułów egzekucyjnych były nieważne na podstawie art. 82 k.c.

W odpowiedzi na pozew pozwana (...) Bank S.A. z siedzibą we W. wniosła o odrzucenie pozwu, ewentualnie oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pozwana wskazała, że w związku z powstaniem zaległości w dniach 10 października 2011 r. i 10 lipca 2012 r. wysłała do powoda ostateczne wezwania do zapłaty i wobec braku spłaty w wyznaczonym terminie, w dniu 23 stycznia 2012 r. wypowiedziała mu umowę nr (...), a dnia 9 sierpnia 2012 r. umowy nr (...). Umowy zostały skutecznie wypowiedziane i zasadnym było wystawienie bankowych tytułów egzekucyjnych. W odniesieniu do zarzutu niekonstytucyjności przepisów dotyczących bankowych tytułów egzekucyjnych wskazała, iż ustawodawca wprowadził regulację utrzymującą dotychczas wydane bankowe tytuły egzekucyjne w mocy w obrocie prawnym. Odnośnie zarzutu naruszenia art. 82 k.c. pozwana podniosła, iż fakt popadnięcia przez powoda w problemy finansowe nie może stanowić przesłanki do uznania umów za nieważne. Zwłaszcza, iż musi być to wada, która istniała w momencie składania oświadczenia woli, a nie w trakcie trwania stosunku zobowiązaniowego.

Na rozprawie w dniu 30 września 2016 r. powód oświadczył, iż cofa zarzut oparty na art. 82 k.c., ale zarzuca abuzywność niektórych postanowień umów oraz brak skutecznego wypowiedzenia umów przez pozwaną, nadto podniósł zarzut przedawnienia.

W piśmie procesowym z dnia 20 października 2016 r. pozwana zaprzeczyła zarzutom podnoszonym przez powoda.

Wyrokiem z dnia 15 grudnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie po rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I C 50/16:

I. pozbawił w całości wykonalności tytuł wykonawczy w postaci:

1. bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 11 czerwca 2012 r., któremu postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 6 lipca 2012 r. w sprawie IX Co 5353/12 nadana została klauzula wykonalności,
2. bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 5 kwietnia 2013 r., któremu postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 23 maja 2013r. w sprawie IX Co 3278/13 nadana została klauzula wykonalności,
3. bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 5 kwietnia 2013r., któremu postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 23 maja 2013r. w sprawie IX Co 3279/13 nadana została klauzula wykonalności,

II. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 8.906,28 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy oparł powyższe rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach.

Powód i pozwana zawarli trzy umowy: umowę kredytu hipotecznego z dnia 9 maja 2006 r. (...), umowę kredytu hipotecznego z dnia 8 lutego 2007 r. (...) oraz umowę kredytu z dnia 29 kwietnia 2009 r. (...).

Przedmiotem umów (...) było sfinansowanie remontu domu jednorodzinnego położonego w S. przy ul. (...) oraz prowizji, opłat i ubezpieczeń związanych z udzieleniem kredytów, zaś umowy nr (...) było sfinansowanie celów konsumpcyjnych powoda, prowizji pozwanej, a także kosztów objęcia powoda ubezpieczeniem na życie i zdrowie.

Wartość kredytu udzielonego umową nr (...) wynosiła 204.792,14 zł, kredyt udzielony został na 336 miesięcy. Prowizja pozwanej została ustalona na 3.071,88 zł. Oprocentowanie zmienne liczone według stawki bazowej WIBOR 6M + marża 0,80%, na dzień udzielenia kredytu wynosiła 4,95%. Przedmiotem kredytu było ponadto sfinansowanie składki na ubezpieczenie kredytu w wysokości 901,09 zł oraz składki na ubezpieczenie na życie na okres jednego

roku od dnia podpisania umowy w wysokości 819,17 zł. Powód zobowiązał się do spłaty udzielonego kredytu w 331 równych ratach kapitałowo-odsetkowych w terminie do 30 dnia każdego miesiąca, zgodnie z załączonym do umowy harmonogramem spłat. Za czynności związane z obsługą kredytu, a zwłaszcza sporządzeniem zmian w harmonogramie spłat, a także za inne czynności wykonywane przez pozwaną na wniosek powoda pobierane miały być opłaty zgodnie z obowiązującą Tabelą opłat i prowizji dla kredytów/pożyczek hipotecznych (Tabela opłat i prowizji). Tabela opłat i prowizji obowiązująca na dzień zawarcia umowy kredytowej została przekazana powodowi wraz z egzemplarzem umowy kredytowej (§ 7 umowy).

Pozwana w umowie zastrzegła sobie prawo wypowiedzenia umowy kredytu przed terminem ostatecznej spłaty określonym w harmonogramie spłaty, z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia, w przypadku m.in. jeżeli powód nie zapłaci w terminach określonych w Harmonogramie spłaty pełnych rat kredytu za co najmniej dwa okresy płatności, pogorszenia się zdolności kredytowej powoda stwarzającego w opinii Banku uzasadnione zagrożenie terminowej spłaty kredytu, nie poinformowania pozwanej o istotnych zmianach sytuacji prawnej i majątkowej powoda, złożenia przez powoda fałszywych dokumentów lub danych stanowiących podstawę udzielenia kredytu, złożenia niezgodnych z prawdą oświadczeń, w tym dotyczących prawnego zabezpieczenia kredytu. Pozwana miała złożyć powodowi oświadczenie o wypowiedzeniu umowy kredytu w formie pisemnej pod rygorem nieważności za zwrotnym potwierdzeniem odbioru, po uprzednim wezwaniu do uregulowania zobowiązań w ustalonym terminie, jednak nie krótszym niż 7 dni od daty otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy. Okres wypowiedzenia liczony miał być od dnia następującego po dniu doręczenia wypowiedzenia. Kredyt stawał się wymagalny w pierwszym dniu następującym po upływie tak liczonego okresu wypowiedzenia. Pisma wysłane przez pozwaną na ostatni podany przez powoda adres, nie odebrane przez powoda miały być uważane się za skutecznie doręczone w dacie zwrotu korespondencji przez właściwy urząd pocztowy lub inną jednostkę upoważnioną do doręczania korespondencji. Powód wskazał w tym miejscu dane do doręczenia: A. S., ul. (...), (...)-(...) S.. Kosztami dochodzenia swoich należności pozwana miała obciążyć powoda (§10 umowy). Powód zobowiązał się do informowania pozwanej o zmianie danych, w tym m.in. adresu zameldowania lub korespondencji (§ 12 umowy). Co do zasady zmiana umowy wymagała formy pisemnej pod rygorem nieważności (§ 13 umowy). Umowa została aneksowana w dniu 10 listopada 2006 r.

Podobną treść w zakresie postanowień § 7, 10, 12 oraz 13 posiadała umowa kredytu nr (...), przy czym wartość kredytu udzielonego tą umową wynosiła 92.156,46 zł. Kredyt został udzielony na 324 miesiące. Prowizja pozwanej została ustalona na 1.382,34 zł. Oprocentowanie zmienne liczone wg stawki bazowej WIBOR 6M + marża 1,15%, na dzień udzielenia kredytu wynosiła 5,42%. Przedmiotem kredytu było ponadto sfinansowanie składki na ubezpieczenie kredytu w wysokości 405,49 zł oraz składki na ubezpieczenie na życie na okres jednego roku od dnia podpisania umowy w wysokości 368,63 zł. Powód zobowiązał się do spłaty udzielonego kredytu w 319 równych ratach kapitałowo-odsetkowych w terminie do 30 dnia każdego miesiąca, zgodnie z załączonym harmonogramem spłat.

Wartość kredytu udzielonego umową nr (...) wynosiła 56.497,18 zł, kredyt został udzielony na 72 miesiące. Prowizja pozwanej została ustalona na 2.824,86 zł, oprocentowanie zmienne na dzień udzielenia kredytu wynosiło 18,99%, RRSO 23,26%. Wartość kosztów ubezpieczenia wynosiła 3.672,32 zł. Powód zobowiązał się do spłaty kredytu w 72 równych ratach kapitałowo-odsetkowych. W przypadku niedotrzymania przez powoda terminu spłaty zobowiązań, spłaty raty kredytu w kwocie niższej niż określona w harmonogramie, pozwana w dniu następnym mogła przenieść niespłaconą kwotę na rachunek zadłużenia przeterminowanego, od którego naliczane miały być odsetki w wysokości dwukrotności stopy oprocentowania kredytu, jednak nie wyższe niż odsetki maksymalne (§ 6 umowy). Pozwana miała prawo do wypowiedzenia umowy kredytu z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia w przypadku m.in. braku spłaty kredytu za co najmniej dwa okresy płatności zgodnie z harmonogramem, po uprzednim wezwaniu do zapłaty w terminie nie krótszym niż 7 dni od dnia otrzymania wezwania – pod rygorem wypowiedzenia umowy. Wypowiedzenie miało mieć formę pisemną pod rygorem nieważności (§ 8 umowy). W umowie powód wskazał swój adres do korespondencji: ul. (...), (...)-(...) S.. Ponadto powód przystąpił do ubezpieczenia na życie oraz ubezpieczenia nieruchomości stanowiącej zabezpieczenie kredytu.

Każda z zawartych upoważniała pozwana do wystawienia po wypowiedzeniu umowy bankowego tytułu egzekucyjnego i dochodzenia aj jego podstawie od powoda zapłaty.

Początkowo powód wpłacał raty kredytów, jednak w 2011 r. pozwana spostrzegła, iż powód zaprzestał uiszczania należnych rat. Doszło do ugodowego załatwienia sprawy w ten sposób, iż strony w dniu 9 czerwca 2011 r. zawarły aneks do umowy nr (...), a w dniu 20 lipca 2011 r. aneksy do umów nr (...). Na ich podstawie strony ustaliły prolongatę spłaty nieuiszczonych przez powoda rat kredytów.

Powód zaprzestał uiszczania na rzecz pozwanej rat kredytowych wynikających z umów (...).

Powód wpadł w trudną sytuację rodzinną – skonfliktował się z konkubiną, zachorował jego ojczym. W związku z tym w 2012 r. zamieszkał w mieszkaniu matki i ojczyma, zlokalizowanego w S. przy ul. (...). Mieszkał tam do 2014 r., pomagając w opiece nad ojczymem. O zmianie adresu korespondencyjnego nie poinformował pozwanej.

Stwierdziwszy brak spłacania przez powoda kredytu pozwana w dniu 10 października 2011 r. sporządziła ostateczne przedsądowe wezwanie do zapłaty, w którym wyznaczyła powodowi termin 7 dni na uregulowania zaległych rat pod rygorem wypowiedzenia umowy nr (...). W odniesieniu do umów (...) pozwana wezwania do zapłaty – również w terminie 7 dni pod rygorem wypowiedzenia umów – sporządziła w dniu 10 lipca 2012 r.

W dniu 23 stycznia 2012 r. pozwana sporządziła wypowiedzenie umowy nr (...), wskazując na 30-dniowy termin wypowiedzenia od dnia doręczenia wypowiedzenia. W dniu 9 sierpnia 2012 r. sporządziła wypowiedzenia umów (...) uwzględniając 30-dniowy termin wypowiedzenia.

W dniu 19 marca 2012 r. pozwana sporządziła przedsądowe wezwanie powoda do zapłaty kwoty 49.245,99 zł z tytułu umowy nr (...), zaś w dniu 28 września 2012 r. pozwana przedsądowe wezwania powoda do zapłaty kwoty 89.342,69 zł z tytułu umowy nr (...), a także kwoty 195.749,27 zł z tytułu umowy nr (...).

W sporządzanych przez siebie pismach pozwana wykorzystywała każdorazowo adres powoda: A. S. ul. (...), (...)-(...) S..

Powodowi nie doręczono wezwań do zapłaty, wypowiedzenia umów i przedsądowych wezwań do zapłaty.

W dniu 11 czerwca 2012 r. pozwana wystawiła przeciwko powodowi bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) na kwotę 48.928,35 zł, mającą wynikać z zadłużenia powoda z tytułu umowy nr (...). Wnioskiem z dnia 11 czerwca 2012 r. wystąpiła do Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z wnioskiem o nadanie ww. BTE klauzuli wykonalności. Postanowieniem z dnia 6 lipca 2012 r. w sprawie o sygn. akt IX Co 5353/12 nadano ww. BTE klauzulę wykonalności, ograniczając odpowiedzialność powoda do kwoty 113.000 zł oraz zasądzono na rzecz pozwanej koszty postępowania w kwocie 82 zł.

W dniu 5 kwietnia 2013 r. pozwana wystawiła przeciwko powodowi bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) na kwotę 91.790,64 zł, mającą wynikać z zadłużenia powoda z tytułu umowy nr (...). Dnia 5 kwietnia 2013 r. wystąpiła do Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z wnioskiem o nadanie ww. BTE klauzuli wykonalności. Postanowieniem z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie o sygn. akt IX Co 3278/13 nadano ww. BTE klauzulę wykonalności, ograniczając odpowiedzialność powoda do kwoty 184.132,92 zł oraz zasądzono na rzecz pozwanej koszty postępowania w kwocie 67 zł.

W dniu 5 kwietnia 2013 r. pozwana wystawiła przeciwko powodowi bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) na kwotę 202.463,36 zł, mającą wynikać z zadłużenia powoda z tytułu umowy nr (...). Dnia 5 kwietnia 2013 r. wystąpiła do Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z wnioskiem o nadanie ww. BTE klauzuli wykonalności. Postanowieniem z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie o sygn. akt IX Co 3279/13 nadano ww. BTE klauzulę wykonalności, ograniczając odpowiedzialność powoda do kwoty 409.584,28 zł oraz zasądzono na rzecz pozwanej koszty postępowania w kwocie 67 zł.

Na podstawie ww. tytułów wykonawczych pozwana wszczęła przeciwko powodowi postępowania egzekucyjne. Obecnie postępowania egzekucyjne zostały zawieszono.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał powództwo o pozbawienie wykonalności trzech bankowych tytułów egzekucyjnych oparte na art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. za zasługujące na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, iż choć istotnie Trybunał Konstytucyjny w sprawie P 45/12 orzekł o niekonstytucyjności art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe, to jednak samo stwierdzenie niekonstytucyjności przepisów nie powoduje, iż wszystkie wykonane na podstawie tych przepisów czynności nacechowane są wadą nieważności. Nadmienił, że w/w przepisy zostały uchylone na podstawie art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, a wedle art. 11 ust. 3 tej ustawy, bankowe tytuły egzekucyjne zaopatrzone w klauzulę wykonalności przed wejściem w życie ustawy zachowały swoją moc i mogą być nadal podstawą postępowania egzekucyjnego. Zatem zarzuty w tym zakresie Sąd uznał za niezasadne.

Jako skuteczny Sąd Okręgowy uznał jednak zarzut powoda co do nieprawidłowego wypowiedzenia mu umów kredytowych. Miał na uwadze, że wprawdzie pozwana złożyła dokumenty, których treść wskazywała na wezwanie powoda do zapłaty oraz wypowiedzenie umów kredytowych, jednak dokumenty te nie były opatrzone podpisem i nie można ustalić, czy zostały sporządzone przez osobę uprawnioną do reprezentacji pozwanej. Sąd I instancji podkreślił, że pozwana nie przedłożyła dowodu nadania tych dokumentów na adres powoda wynikający z umowy, koperty z adnotacją o zwrocie korespondencji, ani żadnego innego dokumentu, z którego wynikałoby, iż zostały w ogóle nadane do powoda przesyłką pocztową. Sąd ocenił, że pozwana nie doręczyła powodowi wypowiedzeń umów (...) zgodnie z postanowieniami § 10 tych umów i nie zdołała wykazać, iż doszło do doręczenia na podstawie przyjętej w umowach fikcji. Nie wykazała wypowiedzenia tych umów we właściwej formie. Żaden dokument nie zawierał numeru przesyłki pocztowej, potwierdzenia nadania przesyłką, ani adnotacji o nadaniu.

Co do umowy nr (...) Sąd Okręgowy zauważył, że nie zostały w niej przewidziane szczególne postanowienia regulujące kwestię doręczeń między stronami. Tym niemniej powód w umowie wskazał swój adres do korespondencji: ul. (...), S.. Baczac na treść § 8 umowy Sąd wskazał, iż powód zaprzeczał otrzymaniu wypowiedzenia umowy, a pozwana przedstawiła tylko podpisane wezwanie do zapłaty oraz wypowiedzenie umowy niezawierające ani podpisu, ani choćby danych identyfikujących osobę sporządzającą ten dokument. Pozwana nie przedstawiła dowodu nadania, dowodu doręczenia ani adnotacji o tym, iż dokumenty wezwania do zapłaty i wypowiedzenia zostały nadane na adres powoda. Uznając, że w kwestii doręczeń zastosowanie znajdował art. 61 § 1 k.c. Sąd Okręgowy zaakcentował, że z materiału dowodu wynika co najwyżej, iż pozwana przygotowywała wezwanie powoda do zapłaty i wypowiedzenie umowy kredytowej. Przedłożone dokumenty nie zawierają bowiem podpisu osoby sporządzającej te dokumenty. Nawet jeżeli powód otrzymałby taką korespondencję, to brak było możliwości ustalenia, czy w imieniu pozwanej działała osoba uprawniona do reprezentacji. Nadto brak podpisu na wydruku komputerowym nie pozwalało na przyjęcie pisemnej formy takiego dokumentu. Nie sposób w ocenie Sądu przyjąć, iż pozwana dokumenty te nadała przesyłką pocztową na adres powoda, bowiem powód zeznał, iż takiej przesyłki nie otrzymał, a z żadnego dowodu w sprawie nie wynikała ani okoliczność nadania przesyłki pocztowej, ani jej odbiór albo zwrot niepodjętej przesyłki.

Reasumując, Sąd I instancji uznał, że powód wykazał, iż pozwana nie miała podstaw do wystawienia spornych bankowych tytułów egzekucyjnych, co uzasadniało pozbawienie ich wykonalności z mocy art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., o czym orzekł w punkcie I. wyroku.

O kosztach procesu orzeczono w punkcie II. wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany zarzucając mu:

a) naruszenie art. 843 § 3 k.p.c. poprzez uwzględnienie przez Sąd zarzutów niezgłoszonych w pozwie i oparcie na nich rozstrzygnięcia,

b) naruszenie art. 230 k.p.c. poprzez brak uznania za przyznany fakt sporządzenia wypowiedzenia przez osoby prawidłowo umocowane do reprezentowania Banku i wysłania wypowiedzeń na podany adres powoda, kiedy powód nie kwestionował powyższych faktów, a jedynie wywodził z nich, iż do zastosowania tzw. fikcji doręczeń;

c) naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez dowolną ocenę wyjaśnień powoda i przyjęcie, że kwestionował on brak złożenia przez Bank wypowiedzeń zawartych umów, kiedy nigdy nie podniósł takiego zarzutu, a jedynie skorzystanie przez Bank z tzw. fikcji doręczeń, jak i przyjęcie, że Bank jedynie przygotował wezwania i wypowiedzenia i ich nie wysłał,

d) naruszenie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez pozbawienie wykonalności tytułów wykonawczych objętych pozwem pomimo braku wykazania zarzutami zgłoszonymi w pozwie podstaw do kwestionowania istnienia obowiązku stwierdzonego tytułem,

e) brak rozpoznania istoty sprawy, tj. dopuszczalności skorzystania przez Bank z tzw. fikcji doręczeń czy doręczenia określonego w art. 61 § 1 k.c. i skutecznego wypowiedzenia umów, gdyby uznać, że Sąd miał prawo rozpoznawać zarzuty niezgłoszone w pozwie;

f) błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że Bank jedynie przygotował wezwania i wypowiedzenia i ich nie wysłał, kiedy okoliczności te nie były nigdy, także na etapie powództwa, kwestionowane przez powoda,

g) naruszenie art. 61 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię skutkującą uznaniem, że powód nie miał możliwości zapoznania się przesłanym wypowiedzeniem,

h) naruszenie art. 354 k.c. poprzez niewzięcie pod uwagę przez Sąd, że powód nie wykonał swojego zobowiązania określonego w umowach kredytowych tj. pomimo zmiany na okres ok. 2 lat miejsca pobytu nie poinformowała o tym Banku, pomimo takiego obowiązku zawartego we wszystkich umowach;

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, nadto dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z dokumentów wskazanych przez pozwaną w uzasadnieniu apelacji oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych za obie instancje oraz kosztów dojazdów pełnomocnika pozwanej wg listy kosztów.

W uzasadnieniu apelacji pozwany podnosząc zarzut naruszenia art. 843 § 3 k.p.c. wskazał, iż w pozwie powód winien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu, a obowiązek ten ma charakter bezwzględny i odnosi się do tych zarzutów, które stanowią podstawę faktyczną powództwa przeciwegzekucyjnego. W związku z tym, zdaniem apelującego, powództwo winno zostać oddalone, bowiem jedynym zarzutem podtrzymywanym do końca postępowania była niekonstytucyjność BTE, którego to zarzutu Sąd I instancji nie uwzględnił, a pozostałe zarzuty nie powinny być przedmiotem jego rozpoznania.

Dalej skarżący podniósł, iż doszło do nieuprawnionej modyfikacji sprekludowanego zarzutu. Wskazał, iż w pozwie powód podniósł zarzut niekonstytucyjności BTE i wadę oświadczenia woli (art. 82 k.c.). Pozwany w odpowiedzi na pozew przedstawił okoliczności bezsporne, a w nich m.in. wysłanie wezwań do powoda, wypowiedzenie umów i postawienie wierzytelności w stan wymagalności. Powód na powyższe nie odpowiedział, a na rozprawie w dniu 15 czerwca 2016 r. odniósł się tylko do wniosku o odrzucenie pozwu. Następnie na rozprawie w dniu 30 września 2016 r. przedstawił zarzuty, które nie były zgłoszone w pozwie, a dotyczyły abuzywności niektórych postanowień umowy, tj. abuzywność zapisu o tzw. fikcji doręczeń. Jego zdaniem doręczenia nie były skuteczne i poszczególne raty kredytu uległy przedawnieniu. Stanowisko powoda wskazuje, zdaniem apelującego, iż nie podważył faktu wysłania wypowiedzenia, a jedynie fakt zastosowania przez Bank fikcji doręczenia, skoro powoda nie było pod adresem z korespondencji, więc jej nie odebrał. W odpowiedzi na to pozwany podniósł, iż zgłoszone zarzuty są sprekludowane z uwagi na art. 843 § 3 k.p.c. Na kolejnej rozprawie przesłuchano powoda i ten nie poruszył kwestii wypowiedzenia. Następnie pełnomocnik powoda na pytanie Sądu o dokumenty złożone do odpowiedzi na pozew, podał, że nie

kwestionuje prawdziwości dołączonych dokumentów. Wśród tych dokumentów były wezwania do zapłaty oraz wypowiedzenia.

Mając na uwadze powyższe skarżący zarzucił, że wadliwie sąd rozstrzygnął w oparciu o zarzut, który nie doś, że był sprekludowany, to nawet nie został zgłoszony w taki sposób, w jaki go potraktował Sąd. Z zachowania strony powodowej czy jej pełnomocnika nie wynika, aby kwestionowano brak złożenia przez Bank wypowiedzenia. Kwestionowano tylko i wyłącznie to, że wobec braku odbioru korespondencji przez powoda z ul. (...), w związku ze zmianą miejsca pobytu, Bank nie może stosować tzw. fikcji doręczeń. Pozwany zaznaczył, że koperty z wypowiedzeniami faktycznie wróciły do Banku po dwukrotnym awizowaniu. Jednak nie ma pewności, czy powód nie miał wiedzy o tym, że przesyłki czekają na niego na poczcie. Pozwany zaznaczył, że wg zeznań powoda nie mieszkał na ul. (...) w latach 2012-2014, ale nie podał dokładnego okresu. Wypowiedzenie pierwszej umowy było pierwszy raz awizowane 2 lutego 2012r. Niewykluczone, że powód jeszcze wówczas przebywał pod tym adresem. Powód podał też, że bywał na ul. (...) u dzieci, zatem mógł odbierać korespondencję i awizo z opóźnieniem. Nadto mimo ujętego w umowie obowiązku informowania Banku o zmianie adresu zameldowania i/lub do korespondencji, nie uczynił on zadość swym obowiązkom w tym zakresie, a nawet w mailach do Banku w 2012 r. wskazywały adres do korespondencji na ul. (...).

Apelujący zarzucił, że Sąd wbrew dyspozycji art. 230 k.p.c., nie uznał za przyznany przez powoda fakt wypowiedzenia Banku, kiedy ani powód ani jego pełnomocnik nigdy faktu wypowiedzenia nie kwestionowali. Podważana była jego skuteczność wobec nie odbierania korespondencji powoda na ul. (...) i zastosowania fikcji doręczeń. Powód nie może jednak wywodzić korzystnych dla siebie skutków prawnych z tego, że uchybił obowiązkom umownym i nie ciężącego na nim zobowiązania w postaci zmiany adresu do korespondencji.

Strona pozwana ustosunkowując się do stanowiska o rzekomym braku wykazania, że doszło do wypowiedzenia, wniosła o dopuszczenie dowodów z wypowiedzeń umów kredytowych wysłanych do powoda wraz z kopertami z pieczęciami o dwukrotnym awizowaniu każdej z przesyłek, ostatecznych wezwań do zapłaty z dowodami nadania oraz pełnomocnictw dla osób podpisujących wypowiedzenia na okoliczność nadania ostatecznych wezwań do zapłaty, nadania i dwukrotnego awizowania wypowiedzeń, skuteczności wypowiedzenia oraz umocowania osób podpisujących się pod wypowiedzeniami. Podała, że potrzeba powołania tych dowodów wynika z momentem wydania wyroku w sprawie, bowiem Sąd nie miał podstaw do rozpoznawania zarzutów w kontekście wypowiedzenia, a pozwany podniósł na rozprawie zarzut prekluzji, ponadto fakty, które zdaniem Sądu nie zostały przez pozwanego udowodnione, nie wymagały dowodu z uwagi na ich przyznanie przez powoda. Dopuszczenie wyżej wymienionych dowodów jest konieczne dla dojścia przez Sąd odwoławczy do prawdy materialnej, a brak powołania w/w dowodów wynikał z tego, że pozwany miał prawo przyjąć, że Sąd będzie orzekać tylko co do zarzutów objętych pozwem.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej okazała się w tym sensie uzasadniona, iż skutkowałą uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, a to z uwagi na nierozpoznanie przez ten Sąd istoty sprawy. Za uzasadniony należało bowiem uznać zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy normy art. 843 §3 k.p.c.

W niniejszej sprawie powód domagał się pozbawienia wykonalności trzech tytułów wykonawczych w postaci:

- a. bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 11 czerwca 2012 r. opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie w sprawie IX Co 5353/12,
- b. bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 5 kwietnia 2013 r. opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie w sprawie IX Co 3278/13,
- c. bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 5 kwietnia 2013 r., opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie w sprawie IX Co 3279/13.

Z uwagi na charakter roszczenia dochodzonego przez stronę powodową w tym postępowaniu, oceny żądań pozwu należy dokonać przez pryzmat przesłanek powództwa opozycyjnego ujętych w art. 840 § 1 k.p.c., zgodnie z którym, dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli: 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne; 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść.

Istotne jest to, że choć w ramach powództwa przeciwegzekucyjnego wytoczonego przeciwko bankowi powód mógł podnosić wszelkie zarzuty materialnoprawne dotyczące wierzytelności objętej bankowym tytułem egzekucyjnym zaopatrzonym w klauzulę wykonalności niezależnie od czasu powstania tych zarzutów (por. postanowienie SN z dnia 27 listopada 2003 r., III CZP 78/03, LEX nr 108036), to jednak mieć należy na uwadze, że ich skuteczne podniesienie mogło mieć miejsce co do zasady tylko w pozwie. Stosownie bowiem do dyspozycji art. 843 § 3 k.p.c., w pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.

Sąd zatem rozstrzyga żądanie powództwa o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego wyłącznie w oparciu o zarzuty zgłoszone zgodnie z zasadami określonymi w tym przepisie, a strona traci prawo do powoływania się na zarzuty spóźnione. Zasadą jest więc, że w sprawie o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności rozpatrzeniu podlegają jedynie te zarzuty przeciwko prawu objętemu tytułem wykonawczym, które zostaną zgłoszone w pozwie. Zarzuty podniesione na dalszym etapie postępowania mogą stanowić podstawę żądania pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, pozwu o ile wykazane zostanie że strona nie mogła ich zgłosić w pozwie.

Ustawodawca przewidział zatem tzw. prekluzję procesową do zgłaszania zarzutów stanowiących podstawę powództw przeciwegzekucyjnych. Zasada ta była już przedmiotem wypowiedzi w nauce i orzecznictwie (por. np. wyrok SN z dnia 24 maja 2013 r., V CSK 271/12, LEX nr 1375499) i dlatego też wskazuje się, że ze względu na ustanowioną w art. 843 § 3 k.p.c. prekluzję do zgłaszania zarzutów i potrzebę zapewnienia szybkiego prowadzenia egzekucji oraz ochronę interesów wierzyciela, zmiana podstawy powództwa przeciwegzekucyjnego jest niedopuszczalna (por. np. T. Ereciński (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne, wyd. V, WK 2016).

Odnosząc powyższe uwagi do realiów rozpatrywanej sprawy Sąd Odwoławczy dostrzegł, iż z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika wprost, że przyczyną jaka legła u podstaw uwzględnienia przez Sąd I instancji zgłoszonego powództwa przeciwegzekucyjnego było uwzględnienie przezeń zarzutu powoda dotyczącego braku skuteczności doręczenia mu przez pozwaną oświadczenia o wypowiedzeniu zawartych przez strony umów kredytu, z których wynikały wierzytelności objęte spornymi bankowymi tytułami egzekucyjnymi, a w konsekwencji uznania, że w świetle treści łączącego strony stosunku zobowiązaniowego wierzytelności te nie stały się wymagalne i nie mogły być egzekwowane przez Bank.

Tymczasem analiza kolejnych pism procesowych strony powodowej oraz protokołów rozpraw przeprowadzonych przed Sądem pierwszej instancji, w sposób jednoznaczny i nie budzący wątpliwości wskazuje, iż zarzutów tego rodzaju (dotyczących kwestii bezskuteczności wypowiedzenia umów) powód nie podniósł ani w piśmie z dnia 15 maja 2015 r. uznanym przez sąd – co wynika z zarządzenia z dnia 1 października 2015 r. (k. 45) - za pozew o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, ani też w piśmie procesowym ustanowionego z urzędu pełnomocnika powoda z dnia 11 stycznia 2016 r. stanowiącym jego uzupełnienie. Zarzuty w tym zakresie zostały podniesione przez stronę

powodową dopiero na dalszym etapie postępowania bez wskazania okoliczności z których wynikałoby że wcześniejsze ich podniesienie nie było możliwe.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko strony apelującej, która wywodziła, że w związku z regulacją art. 843 § 3 k.p.c., wszelkie fakty i zarzuty podnoszone przez stronę powodową, a odnoszące się do rzekomej nieskuteczności wypowiedzenia łączących strony umów kredytu, uległy zasadniczo prekluzji i winny pozostać poza oceną sądu orzekającego w niniejszej sprawie. Innymi słowy, abstrahując od zasadności twierdzeń strony powodowej co do nieskuteczności wypowiedzenia umów kredytu, powołanie się przez powoda na ten fakt dopiero w toku postępowania, nie zaś już w pozwie, nie mogło odnieść zamierzonego skutku procesowego ze względu na przewidzianą na kanwie art. 843 § 3 k.p.c. prekluzję zarzutów mogących stanowić podstawę powództwa przeciwegzekucyjnego. Oznacza to, że Sąd I instancji nie mógł w niniejszym postępowaniu orzekać o zasadności żądania pozwu w oparciu o sprekludowane zarzuty i na ich podstawie czynić ustaleń odnośnie zasadności pozbawienia wykonalności kwestionowanych tytułów wykonawczych.

Nie oznacza to jednak, że Sąd odwoławczy miał podstawy do wydania wyroku reformatoryjnego i oddalenia powództwa.

Treść uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wskazuje, że poza niezasadnym uwzględnieniem sprekludowanego zarzutu nieskuteczności wypowiedzenia umów kredytowych, Sąd I instancji dokonując merytorycznej oceny zasadności żądania pozwu odniósł się jeszcze tylko do jednego zarzutu powoda. Sąd rozważał mianowicie argumentację zarzucającą niemożność dochodzenia przez bank wierzytelności stwierdzonej bankowym tytułem egzekucyjnym, któremu nadana została przez sąd klauzula wykonalności, z uwagi na potwierdzoną wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r. (P 45/12) niekonstytucyjność przepisów będących podstawą wystawiania przez bank bankowych tytułów egzekucyjnych, trafnie uznając go za niezasadny.

Sąd I instancji, poprzestając na ocenie tych kwestii, zaniechał jednak całkowicie dokonania merytorycznej oceny pozostałych zarzutów podniesionych przez powoda, które z uwagi na fakt ich zgłoszenia już w pozwie, nie mogły zostać uznane za sprekludowane w rozumieniu przepisu art. 843 § 3 k.p.c.

Dokonując odtworzenia stanowiska strony powodowej składającego się na podstawę powództwa Sąd pominął, że w piśmie potraktowanym jako pozew, sporządzonym własnoręcznie przez powoda (jeszcze bez udziału pełnomocnika z urzędu), porusza powód i podnosi także zarzuty ogniskujące wokół legalności wzorca umownego użytego przy zawieraniu przez strony umów kredytowych (k.9), zawyżenia wysokości wierzytelności objętej bankowymi tytułami egzekucyjnymi (m.in. zarzuca, że żądana do spłaty kwota przewyższa o blisko 150.000 zł wartość wypłaconego kredytu) oraz abuzywności poszczególnych postanowień umów kredytu (m.in. dotyczących kwestii przeliczania wysokości spłacanej w złotych raty kredytu po uprzednim przeliczeniu kursu franka szwajcarskiego).

Podniesienie tych kwestii w piśmie zakwalifikowanym jako pozew posiada doniosłość prawną w świetle art. 843 § 3 k.p.c. W późniejszych pismach bowiem powód nie oświadczył o tym, by cofał te zarzuty czy też w inny sposób modyfikował swoje stanowisko.

Tym samym przyjąć trzeba, że co do zasady wszelkie zarzuty podniesione przez powoda w tym piśmie procesowym także tworzyły podstawę faktyczną żądania pozwu i Sąd Okręgowy niewątpliwie był obowiązany te kwestie rozważyć dokonując oceny zasadności roszczenia zgłoszone przez stronę powodową do rozpoznania w tym postępowaniu.

Sąd Okręgowy nie odniósł się do tych zarzutów.

Istotną trudność sprawia w niniejszym procesie niewątpliwie nader chaotyczny (pozbawiony zarówno spójności logicznej jak i często nawet odpowiedniego porządku gramatycznego) sposób sformułowania pisma zakwalifikowanego jako pozew. Ten zasadniczy mankament utrudniał niewątpliwie zarówno Sądowi ale też pełnomocnikowi reprezentującemu z urzędu powoda jak i stronie pozwanej prawidłowe odtworzenie podnoszonych faktycznie w pozwie zarzutów i nadanie im odpowiedniego biegu (założenie co do kwalifikacji prawnej i ocenę dalszych

wniosków procesowych). Dla pozwanego zaś niewątpliwe opisane mankamenty procesowe istotnie utrudniały podjęcie prawidłowej obrony wyczerpującej wszystkie wątki poruszane w pozwie.

W tym kontekście zwrócić trzeba jednak uwagę na obowiązki Sądu związane z wykonywaniem tzw. materialnego kierownictwa nad postępowaniem i związanych z tym kompetencji w zakresie moderowania wystąpień stron procesu w celu uzyskania wyjaśnień niezbędnych dla właściwej oceny znaczenia procesowego twierdzeń faktycznych i prezentowanych zarzutów.

Przed rozprawą w przypadku wątpliwości dotyczących znaczenia twierdzeń zawartych w pozwie Sąd (przewodniczący) posiada kompetencję do zarządzenia złożenia pisma przygotowawczego mającego wyjaśnić wątpliwości co do stanowiska procesowego zawartego w pozwie na podstawie art. 207 § 3 zd. pierwsze k.p.c., (w myśl którego, przewodniczący może także przed pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę zobowiązać strony do złożenia dalszych pism przygotowawczych, oznaczając porządek składania pism, termin, w którym należy je złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione).

Po rozpoczęciu rozprawy natomiast Sąd w przypadku wątpliwości co do znaczenia okoliczności przytaczanych w pozwie lub odpowiedzi na pozew winien rozważyć dokonanie czynności określonych w art. 212 § 1 k.p.c., (stosownie do którego, sąd na rozprawie przez zadawanie pytań stronom dąży do tego, aby strony przytoczyły lub uzupełniły twierdzenia lub dowody na ich poparcie oraz udzieliły wyjaśnień koniecznych dla zgodnego z prawdą ustalenia podstawy faktycznej dochodzonych przez nie praw lub roszczeń. W ten sam sposób sąd dąży do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, które są sporne).

Podjęcie przez sąd aktywności na podstawie w/w przepisów przy pozyskiwaniu od strony powodowej niezbędnych wyjaśnień co do podnoszonych okoliczności faktycznych i dowodów winno mieć miejsce zwłaszcza wówczas, gdy twierdzenia faktyczne podniesione w pozwie lub w dalszych pismach procesowych posiadają niejasne znaczenie prawne, są niespójne logicznie lub wzajemnie się wykluczające i z tych przyczyn nie stanowią dostatecznej podstawy dla prawidłowej oceny merytorycznej żądania powództwa.

Wyjaśnienia stron w tym zakresie mają bowiem znaczenie przy ustaleniu zakresu okoliczności sprawy istotnych dla jej rozstrzygnięcia i wyznaczeniu granic sporu. Informacyjne wysłuchanie stron ma na celu – z punktu widzenia sądu – zweryfikowanie lub ustalenie tzw. koncepcji rozpoznania sprawy i jak najszybsze jej zakończenie. Jednocześnie wyjaśnienie, które okoliczności są istotne i między stronami sporne, umożliwia ocenę zasadności wniosków dowodowych i ograniczenie postępowania dowodowego do minimum (por. np. A. Jakubecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1-729, wyd. VII, WKP 2017; T. Ereciński (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze, wyd. V WK 2016).

Jak trafnie zauważono w orzecznictwie, zgodnie z art. 187 § 1 k.p.c. powód powinien dokładnie określić żądanie, granicami którego związany jest rozpoznający sprawę sąd. Związanie granicami żądania nie oznacza jednak bezwzględnego związania samym sformułowaniem żądania. Sąd na każdym etapie powinien dbać o prawidłowe i dostatecznie szczegółowe i precyzyjne jego sformułowanie, a braki w tym zakresie uzupełniane są na żądanie przewodniczącego, w przypadku pozwu, w trybie art. 130 k.p.c., a w toku procesu w trybie art. 212 k.p.c. (por. postanowienie SN z dnia 18 marca 2010 r., V CZ 10/10, LEX nr 784218).

W tym kontekście ponowić należy uwagę co do (w istocie) gwarancyjnego znaczenia opisywanych reguł. Wyjaśnienie stanowisk stron zmierzać ma do wyłączenia możliwości błędnego odczytania intencji strony przez Sąd i zarazem umożliwiać powinno drugiej stronie podjęcie adekwatnej reakcji procesowej wobec sprecyzowanego stanowiska strony przeciwnej.

Z powyższego wynika zatem powinność podjęcia przez Sąd takich czynności, (najlepiej jeszcze przed doręczeniem stronie pozwanej odpisu pozwu), które zmierzałyby do ujednoznacznienia przez stronę powodową swego stanowiska w sprawie, w tym w szczególności sprecyzowania żądania i zakreślającej go podstawy faktycznej. Wszak zakreślone

przez stronę powodową żądanie wyznacza granice orzekania przez sąd w sprawie (art. 321 k.p.c.), wobec czego musi być ono jednoznaczne i precyzyjne.

W realiach rozpatrywanej sprawy, w której granice kognicji sądu wyznaczane były przez (jak wskazano wyżej) nad wyraz chaotyczne, niejasne i zarazem przedstawiające niespójnie wiele wątków) uzasadnienie pozwu oraz wobec rozbieżności między tym uzasadnieniem a pismem pełnomocnika procesowego powoda, skorzystanie z powołanych regulacji jawiło się jako niezbędne dla zapewnienia prawidłowego wyjaśnienia podstawy sporu, zwłaszcza wobec rygoryzmu regulacji art. 843 §3 k.p.c. Nie oznacza to oczywiście, by przez działanie Sądu na podstawie art. 207 i 212 k.p.c. doprowadzić miało do rozszerzenia zarzutów. Chodzi to, by przez omawiane czynności wyjaśnić znaczenie wszystkich istotnych z perspektywy art. 840 k.p.c. wątków poruszonych w pozwie a pominiętych w piśmie pełnomocnika procesowego z urzędu z dnia 11 stycznia 2016 r.

Sąd I instancji niewątpliwie miał obowiązek ustalenia, jakie znaczenie nadać częściowemu przedstawieniu (rozwinięciu) argumentacji pozwu zawartemu w piśmie z dnia 11 stycznia 2016 r. Jak już bowiem wyżej wskazano, powód w pozwie skierowany do sądu podniósł zarzuty dotyczące np. zawyżenia wysokości wierzytelności czy abuzywności postanowień umów kredytowych, gdy tymczasem, reprezentujący powoda pełnomocnik ustanowiony z urzędu, precyzując stanowisko strony powodowej w sprawie, podniósł w piśmie procesowym z dnia 11 stycznia 2016 r. jedynie zarzuty dotyczące niekonstytucyjności przepisów, na podstawie których zostały wystawione bankowe tytuły egzekucyjne oraz na podstawie art. 82 k.c. zarzucił nieważności czynności prawnej z uwagi na brak możliwości świadomego podjęcia decyzji i wyrażenia woli przez powoda przy zawieraniu umów kredytowych (k. 145 – 150). Tego jednak Sąd I instancji w tym postępowaniu nie uczynił.

Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie tylko z uwagi na uwzględnienie sprekludowanego w rozumieniu art. 843 § 3 k.p.c. zarzutu uznał powództwo za zasadne. Nie rozważył pozostałych zarzutów podniesionych w pozwie a składających się na określonej podstawie faktyczną powództwa. W tej sytuacji rozważyć należy, czy doszło do rozpoznania przez ten Sąd istoty sprawy.

W myśl art. 386 § 4 k.p.c. sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji.

W doktrynie i orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że pojęcie „istoty sprawy” w rozumieniu omawianego przepisu to materialny aspekt sporu. „Rozpoznanie”, to rozważenie oraz ocena poddanych przez strony pod osąd żądań i twierdzeń, a w konsekwencji - załatwienie sprawy w sposób merytoryczny lub formalny, w zależności od okoliczności i procesowych uwarunkowań konkretnej sprawy. Innymi słowy, rozpoznanie istoty sprawy oznacza zbadanie materialnej podstawy żądania pozwu oraz merytorycznych zarzutów strony przeciwnej. Z kolei interpretując przesłankę nierozpoznania istoty sprawy wskazuje się, że należy przez to rozumieć sytuację, w której Sąd i instancji ograniczając zakres badania sprawy w rezultacie nie odniósł się do kwestii tworzących materialnoprawną podstawę powództwa lub merytorycznych zarzutów pozwanego (por. postanowienie SN z 7 października 2015, I CZ 68/15 i tam cytowane wcześniejsze wypowiedzi judykatury).

Do nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. dochodzi zatem wówczas, gdy sąd rozstrzygnął nie o tym, co było przedmiotem sprawy, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania, pominął całkowicie merytoryczne zarzuty zgłoszone przez stronę, rozstrzygnął o żądaniu strony na innej podstawie faktycznej i prawnej niż zgłoszona w pozwie, nie rozważył wszystkich zarzutów pozwanego dotyczących kwestii faktycznych, czy prawnych rzutujących na zasadność roszczenia będącego przedmiotem sprawy (por. np. postanowienie SN z dnia 26 listopada 2012 r., III SZ 3/12, Lex nr 1232797).

Reasumując - nierozpoznanie istoty sprawy polega na zaniechaniu zbadania przez sąd materialnej podstawy żądania pozwu, tj. niewyjaśnienie i pozostawienie poza oceną okoliczności faktycznych, stanowiących przesłanki zastosowania normy prawa materialnego, będącej podstawą roszczenia (por. postanowienie SN z dnia 11 marca 2015 r., III PZ 1/15, LEX nr 1665593).

Zatem za nierozpoznanie istoty sprawy musi być poczytane pominięcie przy rozstrzygnięciu przez Sąd konieczności zbadania i ustalenia a następnie prawnej oceny okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia wskutek błędnego uznania braku ich znaczenia prawnego.

W systemie apelacji pełnej w świetle art. 386 §4 k.p.c. jako zasadę przyjąć należy w przypadku dostrzeżenia wadliwego pominięcia wniosków dowodowych, kontynuowanie postępowania dowodowego w toku rozpoznania apelacji. Również stwierdzenie w toku kontroli instancyjnej nierozpoznania sprawy co do istoty nie powoduje obligatoryjnego uchylecia zaskarżonego wyroku a jedynie możliwość wydania takiego orzeczenia.

Norma art. 386 §4 k.p.c. przewidująca kompetencję sądu II instancji do wydania orzeczenia kasatoryjnego w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości musi być więc interpretowana jako wyjątek od zasady merytorycznego rozpoznania sprawy przez Sąd odwoławczy.

Wskazuje się w orzecznictwie i judykaturze, że także w sytuacjach opisanych w tym przepisie Sąd odwoławczy zachowuje kompetencję do kontynuowania postępowania dowodowego i wydania orzeczenia co do istoty sprawy (w tym także ewentualnego orzeczenia reformatoryjnego).

Granicę tej możliwości upatruje się we względach wynikających z obowiązku zachowania praw gwarancyjnych stron procesu związanych z konstytucyjną zasadą dwuinstancyjności. Zatem w sytuacji, gdy merytoryczne rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego w okolicznościach sprawy powodowałoby zachwianie prawa do poddania orzeczenia kontroli instancyjnej, zasadne jest wydanie orzeczenia uchylającego zaskarżony wyrok.

Taka sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie, skoro Sąd Okręgowy poza nawiasem swoich ustaleń i ocen prawnych umieścił szeroko opisane powyżej kwestie, tworzące podstawę żądania uchylecia objętych pozwem tytułów wykonawczych poprzestając na uznaniu za zasadną przesłanki objętej prekluzją zgodnie z art. 843 §3 k.p.c. .

Istotą sprawy było zaś w niniejszym procesie niewątpliwie orzeczenie o zasadności pozbawienia wykonalności wskazanych w pozwie tytułów wykonawczych w kontekście zarzutów, jakie w tym zakresie podniósł powód w pozwie i uzupełniającym pozwie piśmie procesowym ustanowionego z urzędu pełnomocnika powoda.

Odnosząc te uwagi do wzorca oceny stanu sprawy w płaszczyźnie normy art. 386 §4 k.p.c. stwierdzić należy, że ocena wyników postępowania dowodowego w całości przez Sąd odwoławczy a następnie ocena materiału w kontekście twierdzeń faktycznych przedstawionych przez obie strony i wreszcie dokonana na tej podstawie ocena żądań ewentualnych powodowałyby niewątpliwie, że strona przegrywająca proces pozbawiona zostałaby prawa do kontroli instancyjnej.

Skoro więc Sąd I instancji zaniechał dokonania merytorycznej oceny wszystkich zarzutów podniesionych w pozwie (w ogóle nie przystąpił do zbadania tych zarzutów i nie wymagał od strony powodowej jednoznacznego sprecyzowania, czy w piśmie procesowym z dnia 11 stycznia 2016 r. sformułowano wyłączone zarzuty stanowiące podstawę powództwa ostatecznie precyzując stanowisko zawarte w pozwie) to badanie przez Sąd odwoławczy tych kwestii w istocie ograniczałoby prawa obu stron do poddania orzeczenia co do istoty sprawy kontroli instancyjnej.

W takiej sytuacji, dla urzeczywistnienia prawa obu stron do postępowania dwuinstancyjnego, koniecznym było uchylecie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Tak argumentując Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając jednocześnie temu Sądowi na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy winien nade wszystko wezwać pełnomocnika strony powodowej do sprecyzowania powództwa i ujednoznacznienia znaczenia dla potrzeby procesu kolejnych zarzutów wskazanych w piśmie

z dnia 15 maja 2015. Sąd umożliwi i wyegzekwuje od strony powodowej przy zastosowaniu przepisów art. 207 i 212 k.p.c. precyzyjne wskazanie podstawy podniesionych zarzutów. Następnie Sąd umożliwi stornie pozwanej odniesienie się do kwestii stawianych w pozwie jako mające świadczyć o nieistnieniu roszczenia stwierdzanego w tytułach wykonawczych. Dopiero dysponując zakreśloną przez stronę powodową dostatecznie precyzyjną i jednoznaczną podstawą żądania pozwu oraz zrelatywizowanym do tej podstawy stanowiskiem pozwanego, sąd może dokonać oceny wniosków dowodowych stron a przeprowadzeniu postępowania dowodowego merytorycznej oceny żądania strony powodowej pod kątem właściwych przepisów prawa materialnego.

Wiesława Kazimierska Krzysztof Górski Katarzyna Krasny